

SKOLELEDEREN

Nr. 7 – september 2018 • Fagblad for skoleledelse

Guttas Campus – en fjorten dagers intensiv læringscamp i sommerferien

SIDE 8

| s. 4

| s. 14

| s. 16

s 4: Rafsbotn: En god kultur gir godt læringsmiljø

s 14: På Sporet – lesetrening som virker

s 16: Kausvol gardsbarnehage med systematisk kompetanseheving

/ INNHOLD

Leder s 3

Redaktørens tastetrykk s 4

Skolelederens favoritter s 4

En god kultur gir godt læringsmiljø s 4

– Å jobbe på en fådelt skole gir oss mulighet til å se kompetansemål i sammenheng – og å jobbe tverrfaglig og i dybden, sier rektor Monika Johansen.

Guttas campus s 8

Hovedformålet med Guttas Campus er å bidra til at flere gutter fullfører videregående skole gjennom å heve kompetansen i lesing, skriving og regning, og gjennom å øke motivasjonen for videre læring, personlig utvikling og videre skolegang.

Profesjonelt samarbeid i grensesoner s 12

– Profesjonelt arbeid i skolen innebærer ofte samarbeid i team på tvers av virksomheter, i det vi kan kalle grensesoner. Slikt arbeid kan gi mange gevinster, men det medfører også utfordringer for de involverte, seir førsteamanuensis Ruth Jensen.

Tidlig innsats virker s 14

Lese- og skrivevansker er den viktigste årsaken til spesialundervisning i norsk skole. Lenge har det også vært et problem at mange elever må streve i mange år før de får hjelpen de trenger, sier førsteamanuensis Oddny Judith Solheim fra Lesesenteret.

Framtida er nå s 16

– Det er viktig å samle inn data på hvordan de voksne forvalter sin pedagogiske rolle. Ut i fra bevisst bruk av erfaring og data, vil det være mulig å endre praksis, påpeker styrer i Kausvol gardsbarnehage, Live Brovold Sveum.

«Byggeleder» og rektor s 18

Det er mange utfordringer ved å være skoleleder og «byggeleder»: gamle skoler skal avvikes, pedagogiske ideer skal ivaretas i nybygget, flytteprosess, nye satsingsområder og etablering og sammensveising av ny personalgruppe. Vi har snakket med rektor Jørgen Bo Gundersen ved Kongsvinger ungdomsskole.

Fra mobilforbud til digital dannelses s 20

– Å lære elevene riktig nettbbruk, dvs. nettvett, er en av skolens viktigste og mest prioriterte oppgaver, mener tidligere rektor Leif G. Wikene.

Mellom to stoler s 22

Led Skole tilbyr kommunene og fylkeskommunene konkrete verktøy, kunnskapsbaserte anbefalinger og økonomisk støtte når det gjelder utvikling av mellomledere i skolen.

Erfaringer med nytt regelverk mot mobbing s 24

– Kampen for trygge skolemiljøer må stå øverst på dagsorden. Det skal nytte å si ifra. Et tryggere skolemiljø er et lederansvar: for meg som statsråd, for rektor, for rådmann og ordfører.

Spørrespalten s 27

s 8 I evalueringen sa flere av gutta at de opplevde campen som streng, men rettferdig.

s 16 Avdelingene i gardsbarnehagen har ett dyr de fordyper seg i og har ekstra ansvar for.

s 24 Kunnskaps- og integreringsministeren hadde i september møte med fylkesmenn, Barneombudet, KS, mobbeombudet, lærere og skoleledere for å høre om erfaringer fra arbeidet med håndhevingsordninga.

(Forsidefoto: BT Stokke AS)

(Små bilder: T. Smedstad, Shutterstock, Gry W. Johnsen)

/ MATS OG MARGRETE

© PER-ERIK PETTERSEN/T. SMEDSTAD

Utgiver:Skolelederforbundet
Øvre Vollgt. 11, 0158 Oslo**Postadresse:**Postboks 431 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf. 24 10 19 00
E-post: post@skolelederforbundet.no
Web: www.skolelederforbundet.no

Skolelederforbundet er medlem av YS

Ansvarlig redaktør:Tormod Smedstad
Tlf. 24 10 19 00
E-post: tsm@skolelederforbundet.no**Sats og trykk:**Merkur Grafisk AS
Tlf. 23 33 92 00
Merkur Grafisk AS er godkjent som
svanemerket bedrift. Merkur Grafisk AS
er PSO-sertifisert.Godkjent opplag 2. halvår 2016 og
1. halvår 2017: 6569 eks.

ISSN 082-2062

Signerte artikler gjenspeiler ikke
nødvendigvis forbundets mening, og står
for forfatterens egen regning.**Annoncesalg:**Anne-lise Fængsrud
Salgssjef
Tlf. 99648546
E-post: anne-lise@lkmedia.no**Utgivelsesplan**

Nr	Materialfrist	Utgivelse
1	17.01	26.01
2	15.02	26.02
3	19.03	28.03
4	18.04	27.04
5	28.05	08.06
6	21.08	31.08
7	17.09	27.09
8	18.10	29.10
9	14.11	23.11
10	05.12	14.12

/ LEDER

Kunnskapsdepartementets digitaliseringsstrategi for grunnskolen (2017 – 2021) beskriver status og utfordringer for oss som samfunn. De fleste av oss er avhengige av å kunne bruke digital teknologi for å kunne delta i samfunns- og i arbeidsliv. Regjeringen peker ut retningen for bruken av IKT i opplæringen for de neste årene. Elevenes læring er kjernen i strategien, læring som skal gi dem redskaper til å mestre livene sine nå og i framtiden.

Denne teknologien er i rivende utvikling, og slik vil det fortsette!

Digitaliseringsstrategien beskriver en fjerde teknisk revolusjon, en utvikling som er eksponentiell. Det som vi tidligere så på som umulig, løses nå ved hjelp av teknologi. Kunstig intelligens er enda en dimensjon. Algoritmer og robotisering forsterker endringstakten. Denne utviklingen legger et særlig ansvar på oss med ansvar for opplæringen. Bevissthet rundt forholdene, tilrettelegging og ansvarlig bruk av kunstig intelligens vil være viktige elementer i prosessen med å digitalisere samfunnet.

I lys av dette er det interessant å følge debatten om mobiltelefonen og kravet om forbud fra enkelte politikere, skoleiere og skoler.

Forbud er en enkel måte å begrense bruk og forenkle hverdagen både for elever, lærere og ledere. En kan enkelt slå ned på avvik, bidra til økt fokus i opplæringen, komme tilbake til dialogen osv. Men er det en klok vei å gå?

Den digitale strategien for grunnskolen må sees i sammenheng med den omfattende fagfornyelsen som nå pågår. Læreplanens overordnede del, kjerneelementene i fag og retningslinjene for utviklingen av læreplaner er allerede vedtatt. De fem grunnleggende ferdighetene er forskriftsfestet. Digital kompetanse er en av disse, og denne kompetansen skal finnes igjen i alle fagplaner og i alle læringsmål der dette er naturlig. Er det da klokt å nedlegge et forbud mot bruk av ett spesifikt digitalt hjelpemiddel, et hjelpemiddel som kan bidra til å nå de ambisiøse målene som settes for opplæringen av våre barn og unge?

Mobiltelefonen er ikke lenger en telefon, den er i dag et redskap i driften av deg selv! Hvem vet hva den eller noe tilsvarende vil være om 5 år! Mobiltelefonen kan ha flere negative effekter, men den har utvilsomt mange positive også. Skolelederforbundet mener vi vil gjøre våre barn og unge en bjørnetjeneste ved å velge det som nå synes som den enkleste løsningen, å nedlegge et forbud mot bruk i skoletiden.

Det er verken frislipp eller forbud som er veien å gå, men en forsvarlig og veiledet bruk. Skolen bør derfor utvikle en strategi og gode rammer for bruk av digitale hjelpemidler. Det er læreren som er leder i klasserommet. Det er læreren som avgjør når de ulike digitale hjelpemidlene passer inn i undervisningen. God klasseledelse er avgjørende, og er først mulig, når lærere, ledelse og foreldre har drøftet og fått en felles forståelse for skolens strategier og rammer. Barn og unge vil bidra til, og forsterke ønsket utvikling når rammene er tydelige, når de er kjent og praktiseres likt av alle ansatte på skolen.

En kunnskapsbasert tilnærming til samfunnsutviklingen er et bærende element i fagfornyelsen og den nye overordnede delen. Dybdelæring er et gjennomgående begrep som skal utvikle denne forståelsen. Forståelse av problematikken, utfordringene og mulighetene er helt avhengig av at vi som skole gradvis myndiggjør barn og unge til selv å ta ansvar for eget liv og egen læring. Men dette skal skje under en tydelig og ansvarlig klasse- og skoleledelse. Derfor mener Skolelederforbundet at et forbud mot bruk av mobiltelefoner i skolen er en for enkel løsning.

Det er ikke alt som teller som kan telles

I forrige nummer av Skolelederen refererte jeg de internasjonale forskerne på skoler og skoleledelse, Dennis Shirley og Andy Hargreaves. De mener at det er nødvendig å forandre undervisningen i en verden som er i ferd med å forlate fokus på prestasjoner og utdaterte ideer om endring, testing av resultater, standardisering og toppstyrt ledelse, og over i en helt ny æra med fokus på læring, velvære og identitet. Er det litt optimistisk å hevde at vi er i ferd med å forlate fokus på prestasjoner og testing?

Det er mange som har pekt på at det ikke er alt som teller som kan telles. Jeg tror det kan være nyttig med en påminning om dette – med jevne mellomrom. Behovet for å fange en kompleks virkelighet i enkle og oversiktlige systemer, og å skåre elementer i verdier på en skala, er stort.

Det kan også gi en falsk følelse av å ha kontroll. Det er også lett å gjøre det som kan telles til det viktigste. Dersom resultatene av tellingen betyr noe for en virksomhets prestisje og omdømme, kan noen sågar bli fristet til å pynte på tallene.

Det er selvfølgelig en positiv side ved forenklete oversikter. Det kan hjelpe på forståelsen og gi mulighet for å foreta en analyse som grunnlag for hva som bør endres og hva som bør beholdes. Da kan det gi et nyttig utgangspunkt.

Kompleksiteten i en virksomhet som skole er stor. Politikere og skoleeiere har likevel behov for å kontrollere virksomheten – og få oversikt gjennom enkle parametre. Det er forståelig, men samtidig er det viktig, som mange har pekt på, at man legger vekt på både «telling og fortelling». Da må viktigheten av det som kan tel-

les tones noe ned. En kan heller ikke ta det for gitt at en sammenlikning av skolenes resultater er inspirerende. Det kan også være demotiverende; kanskje på samme måte som karakterer virker forskjellig på forskjellige elever.

Skolen spiller samfunnet. Ludvigsenutvalget legger vekt på at samfunnet er preget av større mangfold, høyere grad av kompleksitet og hurtigere endringer enn tidligere. Dette er med på å prege skolen. Kompleksitet og hurtige endringer er vanskelig å håndtere. Alt henger sammen med alt. Likevel er handlingslammelse en dårlig løsning. Behovet for forenkling og fokus vil være nødvendig. Det å lære av andre – og samarbeide i det store – er også et anerkjent prinsipp.

Endringsprosesser krever en stor grad av felles forståelse. Denne må utvikles og ikke tas for gitt. Det er kjent at folk har ulike barrierer for endring.

I en Aftenposten-artikkel siterer psykologen Finn Skårderud den amerikanske forfatteren Jerry Z. Muller, som har skrevet boka *The Tyranny of Metrics*. Han skriver at tall og statistikk absolutt kan være i den gode saks tjeneste, men mener nærmest vi har forfalt til en metrisk besettelse, en hang og tvang til å måle alt. – Organisasjoner som helse, utdanning, politi, bistand og administrasjon er drevet av en myte om at veien til suksess går via å kvantifisere menneskelig adferd, publisere og så belønne basert på tallene, skriver Muller. Han konkluderer med at det er viktig at vi ikke forflates til numeriske størrelser!

Rafsbotn skole arbeider systematisk med skolemiljø-MOOC, forteller rektor Monika Johansen og inspektør Lillian Ballo.

En god ku

På Rafsbotn skole ved Altafjorden har de tatt i bruk en skolemiljø-MOOC for å utvikle kunnskap og egen praksis i forhold til et bedre læringsmiljø.

TEKST OG FOTO: TORMOD SMEDSTAD

Rafsbotn skole er en 1–10 med 95 elever. Den ligger et par mil fra Alta – ved Altafjorden. Det er en fådelt skole. – Det gir oss mulighet til å se kompetansemål i sammenheng – og å jobbe tverrfaglig og i dybden, sier rektor

SKOLELEDERENS FAVORITTER

NAVN: Ola Schiager

STILLING: Rektor

SKOLE: Bjørnegård ungdomsskole, Bærum

SKOLESLAG/ELEV TALL : Ungdomsskole / 320 elever

Hva er din viktigste egenskap som skoleleder?

Evnen til å bygge gode relasjoner til lærere, foreldre og elever.

Hva er ditt beste råd til en nyansatt lærer?

Lytt til erfarne lærere med et kritisk øre og tro på deg selv.

Hvilke egenskaper har din favorittlærer?

Gode relasjoner til alle i skolesamfunnet, god faglig oversikt, trøkk, varme, selvtillit og entusiasme.

Hvis du fikk være elev for en dag, hvordan ville din favorittdag se ut?

Musikk, fotball, friluftsliv, lærere som er gode til å fortelle gripende historier som jeg aldri glemmer, filosofiske klassesamtaler, varm lunsj og positive og hyggelige lærere som ser meg og som synes at jeg er en strålende elev og som inspirerer meg til å tenke egne tanker som ingen har tenkt før.

Hvilken bok er du glad for at du har lest?

Den gode lærer i liv og diktning av Inge Eidsvåg.

Hva slags musikk lytter du til når du er i godt humør?

Tower of Power.

Hva serverer du helst når du får gode venner på besøk?

Rakfisk eller noe som jeg har skutt sjøl.

Kultur gir godt læringsmiljø

Monika Johansen. Det betyr imidlertid at det må være et godt samarbeid i personalet og mye planlegging!

Johansen er selv fra Rafsbotn hvor det bor rundt 400 mennesker. Hun har riktignok vært lærer og skoleleder andre steder i landet noen år, men kom tilbake i 2006. Først var hun inspektør og ble fast ansatt som rektor i 2012. Forrige rektor hadde vært på skolen i 29 år, og det var et vel etablert personale her.

Vi lurer på om det er en ekstra utfordring å drive skoleutvikling i et lite miljø der «alle kjenner hverandre», og de fleste i personalet har vært ansatt en god stund før hun begynte?

Det er nok slik at en må ha ekstra mye pågangsmot og energi. Det virker

som Johansen har det. Hun har nok litt stå-på-vilje med seg fra tida som fotballspiller også ...

Det første hun satte i gang var et utviklingsarbeid med fokus på kultur på arbeidsplassen.

LP-modellen

– Da jeg overtok som rektor, tok vi utgangspunkt i LP-modellen. Vi ønsket å sette fokus på kultur på arbeidsplassen gjennom å se på denne modellen for utvikling av læringsmiljø – og å gjennomføre pedagogisk analyse og refleksjon i et systemperspektiv. Å være med i dette innebar en stram metodikk og at vi jobbet i grupper på tvers av team og faste mønstre, forklarer Johansen. De

bandt seg til dette prosjektet i tre år. Det ble en god prosess.

Etter hvert tok Johansen rektorutdanning i regi av BI, og hun ble enda tryggere i sin lederrolle. – Det er spennende å lede arbeidet med å bygge kultur. En god kultur gir godt læringsmiljø. Det er en suksessfaktor, påpeker hun.

Johansen sier hun har blitt inspirert av Vivian Robinsons forskning og fokus på elevsentrert skoleledelse. Hun mener at skolen hun leder har utviklet seg mer i retning av en vi-skole og viser konkret til forbedringen når det gjelder høyere grunnskolepoeng hos avgangselevne. – Vi må tørre å tallfeste konkrete og realistiske mål.

Rafsbotn skole ligger et par mil fra Alta – ved Altafjorden.

Utviklingstid

I utviklingstida går det på omgang å legge fram pedagogiske opplegg. De har fokus på deling. Skoleuka er organisert slik at det er kort dag for elevene på onsdag. Da har de utviklingstid fra 12.00 til 14.00, og hver sjette onsdag til kl 15.30.

Områder som står på utviklingsplanen, er selvfølgelig å sette seg inn i fagfornyelsen og ny overordnet del av læreplanen. Elevundersøkelsen og vurdering for læring skal det også jobbes mer med i tida framover.

Johansen viser også til den kommunale satsinga Mestring i Altaskolen (MiA). Den har som mål å øke elevens motivasjon for læring, styrke elevens grunnleggende ferdighet i lesing samt sikre god klasseledelse og vurderingspraksis. Altaskolens felles satsingsområde er lesing.

Rektor Johansen gjennomfører for øvrig en kvalitetsdialog med teamene på skolen to ganger i året. Her blir de enige om faglige og sosiale tiltak.

Johansen har deltatt i en kommunal arbeidsgruppe som har utviklet en Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø. Den legger opp til et systematisk arbeid med bakgrunnsinformasjon, definisjoner, årsplan og skjemaer til bruk i forbindelse med den nye Opp-læringslovens kapittel 9A. På skjemaene

skal den som krenkes registreres, på det neste hvem som gjør det. Så er det et skjema for tiltaksplan; hvem gjør hva til hvilken tid? Kursing av andre skoleledere har fulgt med denne oppgaven. (Se Alta kommune – Handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø.)

Skolemiljø-MOOC

På Rafsbotn skole har de bestemt seg for å delta i en skolemiljø-MOOC som er utviklet av Høgskolen i Innlandet. Det er skolens ferske inspektør, Lillian Ballo, som har fått ansvaret for å lede dette arbeidet. – At jeg som ny leder fikk ansvaret med å lede dette arbeidet med skolebasert kompetanseutvikling, gir meg en fin anledning til å utvikle min lederkompetanse, sier Ballo. Hun er selv i en læringsprosess og har gått løs på oppgaven med stort engasjement.

Skolemiljø-mooc-en handler om å arbeide med den nye lovteksten i opplæringsloven kapittel 9A, og spesielt de 5 delpliktene i lovteksten. – Denne våren har vi jobbet med «plikten å følge med», sier Ballo. Her får en innsikt i å kartlegge miljø og krenkelser, opplysning om regelverk – og øvelse i å bruke observasjon og samtaler. Første semester skal de jobbe med fem moduler.

Utgangspunktet kan være at de ser en video eller leser en forskningsbasert tekst. – Vi må ufarliggjøre det å obser-

vere hverandre. Det kan være observasjon av relasjonen til elever – eller der vi skal øve oss på en dialogisk elevsamtale gjennom rollespill. Vi må øve på å bruke kunnskapen i praksis. Etterpå skal det skrives refleksjonslogg: Snakket jeg som lærer for mye i samtalen? Det kan være greit ikke å være redd for at det blir stille, at eleven tar tenkepauser, i en samtale. Kroppsspråket må en også være bevisst på, forklarer Ballo. Når det gjelder relasjonen voksne – barn, blir det lagt vekt på at en god kjemi er den voksnes ansvar.

– Vi meldte oss på MOOC-en i oktober 2017, og startet arbeidet i januar i år. Det er altså et ferdig opplegg som involverer gruppearbeid, individuelle oppgaver og rollespill. Vi bruker I-G-P-metodikk når vi drøfter problemstillinger som reises. Gruppediskusjonene legges inn i et felles forum, og noen sendes inn. Ballo påpeker at det er viktig at alle deltar. De bruker derfor fellestiden til dette arbeidet.

– Min rolle blir å motivere. Jeg går igjennom alt på forhånd så jeg kan strukturere arbeidet og planlegge tidsbruk. Vi skal holde på med dette i ett og et halvt år. Så blir det viktig å passe på at vi ikke «slipper det» når MOOC-en er over. Det er da jobben begynner!

Undervisningsheftet om fett for
9. klasse i faget Mat og helse

Elevene kan teste
sin kunnskap!

Prøv **Fettquizen** på
fettskolen.no

Gi årets elevkull mer kunnskap om fett!

Gi elevene matglede og kunnskap om fett og kosthold og helse på en ny og morsom måte. Fettskolen lærer elevene om fettets betydning for helsen, de ulike typene fett og riktig bruk av fett i matlaging.

Bestill gratis klassesett med undervisningshefter og plakater på fettskolen.no! Fagstoffet er knyttet opp til læreplanen for Mat og helse, og hjelper dermed elevene til å nå flere av kompetansemålene som er definert i planen. Undervisningspakken er utviklet av Mills AS i dialog med elever og et utvalg faglærere i Mat og helse.

God stemning! ↑

26 gutter fra 16 av Oslos ungdomsskoler var samlet på Hadeland Folkehøgskole til to ukers faglig, sosial og personlig læring i sommerferien. ↓

MISTER DU KONTAKTEN MED HOVEDFELTET ...

Guttas Campus er en 14 dagers intensiv læringscamp. Målgruppa er gutter som nettopp er ferdige med 9. klasse, som sliter på skolen, men som er villige til å bruke to uker av sommerferien til å forbedre seg markant både faglig, sosialt og personlig.

TEKST: TORMOD SMEDSTAD FOTO: BT STOKKE AS

Det er vanskelig å ta igjen det tapte hvis du mister kontakten med «hovedfeltet» i skolen. Det viser seg at det er ekstra utfordrende for gutter – de er overrepresentert blant barn og unge som henvises til barnehagenes og skolens hjelpetjenester. Gutter skårer i gjennomsnitt 4,5 poeng lavere enn jentene i grunnskolepoeng, og det er flere gutter enn jenter som faller fra i videregående skole.

I Danmark har de holdt på med noe som heter «DrengeAkademiet» i flere år. Omar Mekki, rektor og pedagog, psykologen Magne Raundalen og Per Tronsmo, tidligere stabsdirektør i Utdanningsdirektoratet og en viktig person i norsk utdanningspolitikk, mente det burde startes noe liknende i Norge. Tronsmo lanserte ideen for finansmannen Eivind Astrup og hans Allmenntilgode stiftelse, som har til formål å støtte prosjekter og tiltak for ungdom som står i fare for «å falle utenfor». Slik ble Guttas Campus a/s, et ideelt aksjeselskap, etablert.

Økt motivasjon for skole

Deltakelse på Guttas Campus er frivillig, og det var 26 gutter fra 16 av Oslos ungdomsskoler som fullførte årets Campus. Skolene kan motivere elever til å søke, men det er en forutsetning at de søker selv – i samråd med sine foreldre. Det ble holdt en introduksjonssamling så alle skulle vite hva de gikk til.

Hovedformålet med Guttas Campus er å bidra til at flere gutter fullfører videregående skole gjennom å heve kompetansen i lesing, skriving og regning, og gjennom å øke motivasjonen for videre læring, personlig utvikling og videre skolegang. Det ser ut til å ha vært

et vellykket prosjekt: Evalueringen viser at både gutter og foreldre var fornøyde – og at det var gledelig framgang i de læringsresultatene som ble målt.

Da en av gutta ble spurt om hva han likte best ved campen sa han: «Det var alt. Alt var egentlig bra.»

Strengt, men rettferdig

Selve Campusen ble holdt på Hadeland Folkehøgskole. Det var en meget kompetent gruppe med lærerkrefter og veiledere som deltok på campen: En campsjef, en pedagogisk leder, en prosjektkoordinator, fire lærere, to lagledere, to veiledere og en ungdomspsykolog.

Dagsprogrammet var stramt. De ytre rammene var vekking klokka 07:25, frokost 08:15 og legging 23:00. Ikke helt hva disse gutta var vant til, men det gikk seg til.

Det var satt av 1 time til fritid og mobiltid midt på dagen, og det var fritid fra 21:30 til 22:30 om kvelden. Ellers gikk dagen med til oppsatt program bestående av lagtid, fagtid og fysisk aktivitet. Tett program, med andre ord. En skulle ha trodd at gutta ville kaste seg over mobilen i «mobiltida», men det skulle vise seg at enkelte foretrakk samvær med de andre og ikke hadde noen hast med å få tak i mobiltelefonen!

Et stengt regime med «rå regler»: Vær på plass når aktivitetene begynner, Følg de beskjeder som blir gitt av de voksne, Behandle gutta og voksne med respekt, Hold deg på skolens område, Kom til ro kl. 23:00.

– En forutsetning for å lære er at du har fått nok søvn, har spist en god frokost og får mosjon, sier Per Tronsmo. Han

forteller at de la vekt på et sunt kosthold.

– Det viste seg at gutta innordnet seg, sier Omar Mekki, prosjektleder og daglig leder av Guttas Campus. Tronsmo og Mekki understreker imidlertid at stram struktur ble kombinert med masse omsorg og kameratskap. Gutta ble sett. – Vi har sjelden sett så mye klemming og fysisk kontakt som her!

De framhever også psykologen Magne Raundalens viktige rolle på campen. Han var lett tilgjengelig i miljøet, og mange fikk gode samtaler med han underveis. I tillegg startet han hver morgen med «ord for dagen» og Magnes vits – noe som ble et populært innslag. Videre trekkes Marco Elsafadi fram. Han hadde tittel «relasjonshøvding», var med i prosjektgruppen og var en av laglederne på campen.

I evalueringen sa flere av gutta at de opplevde campen som streng, men rettferdig.

Karaktertrekk

Ved siden av – og i tilknytning til det faglige arbeidet – ble det også arbeidet systematisk med karaktertrekk. – Karaktertrekk kan læres, påpeker Mekki. Laglederne hadde en særlig viktig rolle i arbeidet med karaktertrekkene.

– Her har vi høye ambisjoner og forventninger til alle. Vi forventer det beste hver gang, opplyser Mekki. Vi legger fokus på innsats mer enn på resultatet. På campen er de opptatt av at de skal gi frihet til å lære i eget tempo og på egne premisser, men gutta må ta egne valg som forplikter.

Hver dag hadde fokus på et karaktertrekk, for eksempel engasjement. Alle aktører som kom i kontakt med gutta var

Psykolog Magne Raundalen og daglig leder Omar Mekki var på plass på campen.

← Det var dyp konsentrasjon – og individuell faglig oppfølging i klasserommet. Her undervises det i matematikk med lærer Hanan Abdelrahman.

da innstilt på å befeste og forsterke effekten av å trene på dette karaktertrekket. Karaktertrekkene ble et nyttig redskap også i det faglige arbeidet, og de andre karaktertrekkene som ble viet spesiell oppmerksomhet, var sosial kompetanse, selvkontroll, viljestyrke, takknemlighet, nysgjerrighet og optimisme.

– Dette er de karaktertrekkene som har sterke føringer på evnen til å lære. Gutta får kontinuerlig tilbakemelding om hvordan de ligger an på disse karaktertrekkene, og man diskuterer hva som er viktigst for dem og hvordan de kan bli bedre. Laglederne har i løpet av leiren fire individuelle samtaler med gutta om utviklingen av deres karaktertrekk. I tillegg har lærerne individuelle samtaler om hvordan det går i fagene, forklarer Mekki.

Fag og atferd

Campen er som nevnt preget av tydelige forventninger, regler og avtaler. Alle læringsaktivitetene har tydelig struktur og tydelige mål, og er tilpasset den enkelte. Her var det «læringsstrapper», synlige mål og personlig oppfølging.

Mange av elevene på campen hadde store utfordringer på skolen og i sine liv. Det oppstod krevende situasjoner både i forhold til det faglige arbeidet og med

hensyn til atferd. I fagtimene var det nødvendig med høy voksentetthet – med to lærere på 16 elever. Det var en elevgruppe som trengte mye individuell oppfølging og faglig hjelp. Evne til relasjonsbygging, pågåenhet og håndtering av umotiverte elever var en nødvendig kompetanse hos lærerne.

Så viste det seg at det i løpet av 14 dager var mulig å oppnå en sterk faglig framgang! En kartlegging av før og etterferdigheter i skriving, lesing og matematikk, viste en framgang på 22 % i skriving, 26 % i lesing og 19 % i matematikk. Formidabelt!

«Dagens mann»

Atferdsmessig var de klare reglene, og en konsekvent håndheving av disse, en styrke, og det oppstod få konflikter mellom elevene. Det utviklet seg et fellesskap og vennskap som de fleste uttrykte at de kom til å savne når campen var over. Det var ingen tvil om at det var nødvendig med intensivt arbeid fra de ansatte for å få det til.

De etablerte en daglig tradisjon med kåring av «dagens mann», som var knyttet opp mot dagens karaktertrekk. Dette ble populært – og alle klappet for vedkommende som vant og støttet opp om ordningen. Litt utypisk kåring i

norsk sammenheng, men det fungerte altså fint!

Mentorordning

Det er nødvendig ikke å slippe tak i gutta når campen er over. Fortsatt støtte er viktig for å opprettholde de gode vanene og motivasjon for læring. Det er her mentorordningen kommer inn.

– Vi har nå rekruttert mentorer til alle gutta. Det er 26 entusiastiske og kompetente mentorer med en snittalder rett over 30 år. Vi mener at mentorene kan få stor betydning for den langsiktige virkningen av Guttas Campus, og derfor har vi lagt stor vekt på dette, forteller Tronsmo og Mekki.

Tronsmo og Raundalen skal følge opp mentorene og gi veiledning underveis. De får opplæring, og de skal inngå i et faglig fellesskap. Mentorene skal følge gutta i 1 ½ år, og være en særlig støtte i den vanskelige overgangen fra ungdomsskolen til videregående skole. De kan også minne gutta på at de kan finne verktøy ved å gå inn på nettsiden til Guttas Campus.

Neste år?

Eivind Astrups Allmennyttige Stiftelse har bestemt seg for å gå videre med prosjektet. Det arbeides nå med å søke midler hos Oslo kommune, andre stiftelser og næringslivet. Tronsmo peker på at dette er et godt eksempel på samarbeid mellom det offentlige, næringsliv og frivillige.

Erfaringene fra årets camp er gode. Kullet kan utvides, om ønskelig. Tronsmo og Mekki er ikke i tvil: dette skal vi få til videre!

Flere sentrale personer i prosjektet Guttas Campus var tilstede da årets erfaringer ble presentert for 16 ungdomsskoler i Oslo. Fra.v. Svenning Torp, daglig leder Eivind Astrups Allmennyttige Stiftelse, Bjørn Indreliid, områdedirektør i Utdanningsetaten/ Oslo, styreleder Eivind Astrup, Magne Raundalen, psykolog, Asgjerd Alstein Halseth, pedagogisk leder Guttas Campus og rektor på Furuset skole, Omar Mekki, daglig leder Guttas Campus. (foto: Tormod Smedstad)

► Ingebjørg Grinde mener det er viktig å sikre skoleledere en god lønn.

Hvorfor er du lønnsforhandler i Skolelederforbundet?

- Jeg mener det er viktig å sikre skoleledere en god lønn. Skolelederjobben er krevende, og det kan bli ganske tungt å stå i stillingen over tid uten å få følelsen av at vi blir verdsatt.

- For meg er Skolelederforbundets prinsipp om at lederne skal tjene mer enn de vi er satt til å lede veldig viktig og forluftig. Skoleledere skal ligge høyere lønsmessig. Med god margin. Mange skoleledere gir mye av sin egen fritid til arbeidsgiver. Dette må selvsagt kompenseres.

Ingebjørg Grinde, undervisningsinspektør ved Træleborg skole i Tønsberg

PROFESJONELT SAM

TEKST OG FOTO: TORMOD SMEDSTAD

– Profesjonelt arbeid i skolen innebærer ofte samarbeid i team på tvers av virksomheter, i det vi kan kalle grensesoner. Slikt arbeid kan gi mange gevinster, men det medfører også utfordringer for de involverte. Aktørene som møtes kan skape noe nytt, men det kan også gå mye tid til å finne sine respektive roller og en arbeidsfordeling som er fornuftig.

Førsteamanuensis Ruth Jensen ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo har skrevet ei bok som gir innsikt i de prosessene som karakteriserer profesjonelt teamarbeid med skoleforbedring i grensesoner. Boka er basert på Jensens doktorgrad, men også på doktorgraden til Kirsten Foshaug Vennebo ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk ved Universitetet i Tromsø/Norges Arktiske Universitet. Hun har skrevet to av kapitlene i boka.

Basert på empiriske eksempler fra samtaler i tre team, som arbeidet med skoleforbedring, tar boka for seg ulike aspekter ved profesjonelt arbeid i grensesoner. Aspekter som belyses er for eksempel utvikling av felles fokus, bruk av redskaper, arbeidsdeling og ekspansiv læring. Vennebo har bidratt med kapitler om aktualisering og realisering av innovativt arbeid og om utøvelse av ledelse. Dette er beskrevet grundig i boka.

Forskjell i kulturhistoriske tradisjoner

– De to forskningsprosjektene som boka henter empiri fra har mange likhetstrekk. De har et kvalitativt design, og begge forskerne har studert aspekter ved grensearbeid basert på naturlige settninger, det vil si teamarbeid med profesjonelle som representerer forskjellige virksomheter.

Man kan ikke ta for gitt at profesjonelt arbeid i grensesoner er produktivt

– Skolens overordnede formål er elevenes læring. Andre virksomheter har andre formål. Deltakere i grensearbeid kan ha ulike motiver for å delta, noe som kan virke inn på arbeidet. Forskere kan ønske å få tilgang til klasserommet, kommunale representanter kan være motivert

Selv om grensearbeid kan være utfordrende, har grensearbeid også et potensiale for å skape endret praksis! sier førsteamanuensis Ruth Jensen.

av å levere rapporter om et vellykket prosjekt og rektorene kan være opptatt av at det ikke skal føre til mye ekstraarbeid for lærerne.

Formål og fokus

Ofte er det ikke opplagt hvem som skal lede et team, der for eksempel forskere, kommunale representanter, rektor og lærere er representert. Det kan være at noen i utgangspunktet har en autoritet, uten at dette automatisk medfører ledelse av nye team. Ofte er dette gjensidig for en forhandling.

Jensen trekker fram noen av momentene som kan legges på bordet for å avklare samarbeidsformen: – Det er selvfølgelig viktig å snakke om hvorfor man møtes. Hva er på spill? Hvem skal lede? Det er også viktig med en viss frekvens på møtene. En må lytte til erfaringer fra de andre deltakerne; hva slags redskaper, eksempelvis tekniske hjelpemidler, er de vant til å bruke? Hva slags språk og begreper brukes i de forskjellige kulturene som er representert? Det må utvikles et felles språk.

Tre prosjekt analysert

I boka er tre prosjekt analysert. Det ene er skoleforbedringsprosjektet Læring og ledelse, der tre pilotiskoler, lokal utdanningsmyndighet og ett universitet skulle samarbeide. Hensikten var å forbedre elevenes evne til å lese fagtekster og utvikle kultur for læring blant personalet. Den overordnede oppgaven for dette teamet var å støtte rektorene i deres ledelse av prosjektarbeidet lokalt på skolene.

Et annet prosjekt var Tilpasset opplæring for alle. Det inkluderte tre skoler i en kommune, lokal utdanningsmyndighet og ett universitet. Hensikten var å utvikle IKT-praksiser for å styrke tilpasset opplæring for alle elevene og støtte rektorene i deres ledelse av det lokale prosjektarbeidet.

Det siste prosjektet hadde overskriften Bedre eksamensresultater. Det inkluderte tre videregående skoler fra to forskjellige fylker, der tre lærere med ansvar for utviklingsarbeid og læring på sine skoler deltok, i samarbeid med et firma som arbeider med skolebaserte IKT-prosjekter. Hensikten med prosjektet var at elevene skulle oppnå bedre eksamensresultater gjennom å gi dem og lærerne deres tilgang til ny programvare og legge til rette for læring dem imellom.

Arbeidsfordeling og ledelse

Det er naturlig å gå inn i sine vante roller i teamene, men posisjonene kan påvirkes underveis. I analysen av ett av prosjektene ser vi hvordan skolelederne bruker sine erfaringer fra ekstern evaluering og kommer med praktiske eksempler, hvordan kommunalt ansatte henviser til styringsdokumenter og hvordan forskeren henviser til teori og forskning. Deltakerne bruker ulike ressurser i sin argumentasjon. Analysen viser at forskerne er de som oftest styrer hva som gir retning på teamarbeidet.

I fordeling av arbeid kan en snakke om en horisontal fordeling av oppgaver og en vertikal fordeling av makt og status.

– Selv om en har utviklet en horisontal form for arbeidsfordeling når det gjelder

ARBEID PÅ TVERS

oppgaver, kan teamet ha utviklet en vertikal arbeidsfordeling med hensyn til posisjonsmakt, jamfør eksempelet over der forskerne gis visse rettigheter til å sette agendaen, lede verksteder, oppsummere osv., sier Jensen.

Hun fortsetter: – Selv om det er naturlig at det er skolelederne som for det meste kom med eksempler, var det overraskende at de ikke bidro mer med å henwise til forskning, da de fleste hadde videreutdanning i skoleledelse. Det var også overraskende at forskerne opptrådte som ledere ved å sette ulike temaer på dagsorden, da de var de eneste deltakerne som til daglig ikke var ledere i sine virksomheter.

Prosessene i arbeidet kan være uklare i den forstand at det ikke er klart hva som

skal bli resultatet. Det er ikke nødvendigvis negativt. – Det trengs en form for styring, men en leder er også avhengig av å ha tilslutning, sier Jensen. Hun legger til at spenning og uenighet kan være bra i endringsarbeid.

Ekspansiv læring

I undersøkelsen av hvordan profesjonelt grensearbeid som har skoleforbedring som overordnet hensikt, kan gi avtrykk i skolars praksis, viste analysene at problemområdene som var i fokus, ekspanderte og ble mer komplekse når deltakere fra ulike virksomheter samarbeidet.

– En viktig betingelse for å skape nyvinninger er imidlertid at deltakerne initierer ideer og perspektiver som bryter

med kollektivets etablerte måter å handle på, og at slike ideer fanges opp, støttes og utvides. Individuell handlekraft spiller en viktig rolle fordi deltakernes synspunkter fungerer som medierende ressurser i arbeidet, påpeker Vennebo i boka.

Læring har tradisjonelt vært noe som manifesterer seg i endringer i det enkelte individ. Ekspansiv læring handler om at det kan skapes noe nytt gjennom grensearbeid som kan medføre endringer i virksomhetene som samarbeider. Selv om grensearbeid kan være utfordrende, har grensearbeid også et potensiale for å skape endret praksis!

Få medlemspris og maks 10 % bonustap ved skade

Nå har Gjensidige lansert sin beste bilforsikring noensinne. Som medlem får du medlemspris på bilforsikringen.

Ekstra gode fordeler:

- rask bonusopptjening
- maks 10 % bonustap ved skade
- en av markedets beste leiebildekninger
- veihjelp når du trenger det

Bli kunde i dag på gjensidige.no/ys eller ring 915 03100 og si du er medlem i Skolelederforbundet.

TIDLIG INNSATS VIRKER

I prosjektet På sporet fikk elever som begynte på skolen, som ble antatt å være i faresonen for å utvikle lese- og skrivevansker, delta i et intensivt treningsopplegg 4 timer i uka i 25 uker. De utviklet markert bedre leseferdigheter enn kontrollgruppa.

TEKST: TORMOD SMEDSTAD

Leder for prosjektet På Sporet har vært førsteamanuensis Oddny Judith Solheim fra Lesesenteret ved Universitetet i Stavanger. Hun forteller om studien hvor 96 førsteklassinger med høy risiko for å utvikle lese- og skrivevansker fulgte et undervisningsopplegg utviklet av forskere ved Lesesenteret.

– Resultatene viser at lærere allerede ved starten i første klasse har mulighet til å identifisere elever som har høy sannsynlighet for å utvikle lese- og skrivevansker. I tillegg bekrefter funnene at tidlig, systematisk og intensiv undervisning i små grupper kan være til stor nytte for disse elevene, sier Solheim.

Plikt til å gi intensiv opplæring

Fra dette skoleåret har det kommet et tillegg i Opplæringsloven som sier at skolene har plikt til å gi intensiv opplæring til de elevene som blir hengende etter. Det skal gis tidlig, og gjelder lesing, skriving og regning.

– Tiltak som settes inn seinere i opplæringsløpet har ikke like god effekt. Lese- og skrivevansker er den viktigste årsaken til spesialundervisning i norsk skole. Lenge har det også vært et problem at mange elever må streve i mange år før de får hjelpen de trenger, presiserer Solheim.

Økt lærertetthet på 1.–4. trinn, og den nye lærernormen, gir handlingsrom for å sette i verk gode tidlige tiltak. En undersøkelse blant lærere viser at de mener de tidlig kan oppdage elever som trenger ekstra oppfølging. Likevel har disse elevene i liten grad blitt fulgt opp; av grunner som oppgis for manglende oppfølging, er tid og mangel på effektive tiltak.

Kartlegging

På Sporet-prosjektet startet i 2014. Det startet med at forskerne kartla skrift-

Tidlig, systematisk og intensiv undervisning i små grupper kan være til stor hjelp for elever som har høy sannsynlighet for å utvikle lese- og skrivevansker, sier førsteamanuensis Oddny Judith Solheim. (foto: Elisabeth Tønnesen)

språkrelaterte ferdigheter med en gang elevene begynte på skolen. Det var også nødvendig med en spørreundersøkelse for foreldrene slik at en kunne finne ut hvem som hadde dysleksi eller lesevansker i familien. Elever som har foreldre med lesevansker, har høyere risiko for å utvikle vansker enn andre grupper.

140 elever med risiko for lese- og skrivevansker ble identifisert. 96 av disse fikk spesifikke, intensive tiltak gjennom hele første og andre klasse. De andre 44 elevene ble kontrollgruppe.

Hver økt i det forskningsbaserte opplegget besto av fire deler: For å øve på bokstav-lyd-forbindelsene fikk elevene spille enten Graphogame eller På Sporet ABC i ti minutter. Dette ble etterfulgt med ti minutter med veiledet lesing, ti minutter med skriving, før gruppa avsluttet med ti minutter høytlesing og samtale om det de hadde lest. Lesesenteret har utviklet apper til bruk i prosjektet.

Dette skulle gjennomføres 45 minutter 4 dager i uka i 25 uker. Undervis-

ningen ble gitt av en lærer i grupper med 3–7 elever. Etter at treningsperioden var slutt, ville gruppene som har fått treningsopplegget, bli sammenlignet med kontrollgrupper som hadde fått ordinær leseundervisning

Lærerne i kontrollgruppa kunne legge opp undervisningen sin selv, mens tiltaksgruppa måtte følge På Sporet-opplegget. Alle lærerne deltok imidlertid på kurs om god begynnertilplæring i lesing og skriving, og undervisningen ble lagt opp i grupper etter ferdighetsnivå – også i kontrollgruppene.

Resultater

Førsteklassingene i tiltaksgruppa utviklet bedre ferdigheter når det gjaldt både setningslesing, staving og ordlesing enn elevene i kontrollgruppa. Tiltakene hadde god effekt; det ble målt fra 0,5–0,7 i effekt i forsøket på elevenes leseutvikling. (0,2 er en liten effekt, 0,5 er middels og 0,7 er sterk). Effekttørrelsen på setningslesing var på 0,57, på staving 0,61 og på ordlesing 0,75. – Effekttørrelser på over 0,4 regnes blant utdanningsforskere for å være såpass store at de bør ha innvirkninger på praksisen i skolen, sier Solheim.

Ferdighetene til elevene i tiltaksgruppa fortsatte også å utvikle seg i løpet av andre og tredje klasse, selv om forskerne hadde avsluttet studien. De lå riktignok fortsatt litt svakere enn elevene utenfor risikogruppa, men hadde de en god utviklingskurve.

Råd til skoleledere

Elevene i kontrollgruppa hadde som sagt en dårligere utvikling enn tiltaksgruppa – til tross for at de ytre rammer for undervisningen var nokså lik.

Man må følge elevenes utvikling kontinuerlig slik at man fanger opp elever som ikke utvikler seg som forventet. (illustrasjonsfoto shutterstock)

Vi kan konkludere med at det er mye å hente på intensiv og systematisk undervisning – basert på forskning!

Solheim har noen råd til skoleledere: Det må legges opp til fleksibilitet i organisering av lærerressursen ettersom vi her snakker om forebyggende tiltak som iverksettes før det eventuelt er snakk om spesialundervisning. I arbeidet med intensiv opplæring vil det være nødvendig med ulike former for organisering og opplegg med ulik varighet.

– Men fleksibilitet er lite hensiktsmessig dersom en planlegger timene dag for dag. Sett gjerne sammen et team med spesialpedagog, leselærer og konfliktlærere som kan samarbeide om å utvikle tiltakene. Opplæringen må nemlig planlegges grundig og dette vil

kreve tid. Forskning viser at de tiltakene som har best effekt kombinerer arbeid med bokstaver, ulike måter å lese ord, leseforståelse og ikke minst: rike muligheter til å bruke disse ferdighetene i lesing av sammenhengende tekst. Det er også viktig at det er kvalifiserte pedagoger som underviser; selv om opplegget er utviklet på forhånd så vil det oppstå situasjoner der pedagogene må bruke sin kunnskap og vurderingsevne for å hjelpe elevene best mulig. Målet må være å hjelpe flest mulig elever som står i fare for å utvikle lese- skrivevansker før de opplever å mislykkes og før motivasjonen for å lese begynner å falle. Gjør gjerne en kartlegging allerede ved begynnelsen av skoleåret for å få en oversikt over hva elevene kan når de begynner på

skolen. Samtidig er det viktig at man følger elevenes utvikling kontinuerlig slik at man fanger opp elever som ikke utvikler seg som forventet.

Lesesenteret har frigjort appene de har brukt i På sporet-prosjektet, men alt materiellet vil ikke bli frigjort før neste skoleår – da forsøket er ferdig gjennomført.

Solheim understreker at noen elever fortsatt vil utvikle vansker til tross for intensiv opplæring i tidlige faser av opplæringsløpet. – Gjennomtenkte og forskningsbaserte tidlige tiltak kan likevel redusere omfanget av spesialundervisning og redusere andelen elever som går inn i negative læringsspiraler kjennetegnet av liten grad av mestring og fallende motivasjon.

Utdanningsdirektoratet

Søknadsfrist
21. oktober

Vil du være med å gjøre norsk skole enda bedre?

Oppfølgingsordningen er et tilbud om støtte og veiledning for kommuner og fylkeskommuner som over tid har svake resultater på sentrale områder i skoletilbudet sitt. Målet med ordningen er at elevene skal få en enda bedre og mer lærerik skolehverdag.

Veilederkorps er et av tiltakene kommuner og fylkeskommuner kan velge blant. Til arbeid med Oppfølgingsordningen og Veilederkorps, leter vi nå etter deg som har erfaring med veiledning og ledelse av utviklingsarbeid. Engasjementet har et omfang på 20 - 40 %, over en periode på inntil to år.

Søk nå på udir.no/veilederkorps

A photograph of children in a field. In the foreground, a child with blonde hair is wearing large green headphones with '3M' and 'kid' logos, and is looking through binoculars. To their right, another child is wearing a pink jacket and a pink helmet with a headlamp. In the background, an adult is partially visible. The scene is outdoors in a grassy field with some trees.

FRAMTIDA ER NÅ

Kausvol gardsbarnehage jobber systematisk med å forbedre kompetanse og å omsette ny kunnskap i endret praksis.

TEKST: TORMOD SMEDSTAD

I Kausvol gardsbarnhage er barna med på jakt. (foto: Gry W. Johnsen)

I en gardsbarnehage er det selvsagt dyr. – Fjøsset bruker vi aktivt i vårt pedagogiske opplegg i barnehagen. Dyr påvirker de fleste av oss på en positiv måte. Vi lærer mye om adferd og kroppsspråk i omgang med dyr. Alle gruppene, har fjøsstell og kos med dyra på omgang gjennom hele året, og de er ansvarlige for å fore og stelle dyra – samt holde fjøsset i orden, forteller styrer Live Brovold Sveum.

Vi er på Stange i Hedmark. I gårdsbarnehagen treffer vi for eksempel mohairgeita Gabriel, sauer, griser, kaniner og høner. – Vi bruker også fjøsset til å la barna få kjennskap til livets syklus, fra fødsel til død. Da får de kunnskap om sammenhenger vi er avhengige av for å kunne ha mat på bordet. Avdelingene har ett dyr de fordyper seg i og har ekstra ansvar for. Alle pedledere planlegger ut i fra sin gruppes utviklingsnivå. De lærer om fødsel og død, hunn og hann, bruk av kjøttet, anatomi, forskjell på fôr og hva som er nyttig for bonden, fortsetter Sveum.

Det kan vel ikke være tvil om at dette er nyttig kunnskap!

Kollektiv kompetanseheving

I Stange kommune har de hatt et prosjekt som ble kalt Framtida er nå – med målsetting om å forbedre svake grunnskole-resultater og kvaliteten i oppvekstsektoren. Prosjektet har vært gjennomført i nært samarbeid med SePU – Senter for praksisrettet utdanningsforskning. Målsettingen har vært at profesjonelle voksne skal fremme læring for alle barn og elever i kom-

munen uavhengig av skole og barnehage, individuelle forutsetninger, kjønn eller foreldrebakgrunn.

I Kausvol gardsbarnehage har de gjennomgått moduler med utgangspunkt i utviklingsarbeid i egen barnehage. – Vi valgte å la hver enkelt medarbeider styre sitt eget utviklingsprosjekt. De fikk opplæring i prosessen – og deltok i alle fasene som et prosjekt innebærer. Arbeidsformen har bestått i tilførsel av kunnskap, refleksjoner i grupper og utvikling av egen praksis. Utviklingsarbeidet har ivaretatt både sosial og faglig utvikling.

Selv har Brovold Sveum tatt den nasjonale lederopplæring for styrere i barnehagen, tilsvarende rektorutdanningen i skolen. – Det gir en ekstra trygghet med hensyn til ledelse og egen rolle å ha denne utdanningen. Det hjelper meg å stå støtt i utviklingsprosesser. Skal vi endre praksis og øke kvaliteten, er det godt å ha studiet å støtte seg på. Jeg har også blitt mer bevisst på å involvere mine ansatte.

Styreren er glad for at hun har en personalgruppe som er villig til å lære og endre praksis. Det innebærer også at de er villige til å øve og gi tilbakemeldinger på observasjoner.

Språkløyper

Språkløyper er et annet utviklingsprosjekt barnehagen deltar i. Her finnes det tilbud om kompetanseutviklingspakker, utviklet av Skrivesenteret, som presenterer ulike aktiviteter og temaer som er sentrale for språkutvikling hos alle barnehage-

Vi bruker fjøset til å la barna få kjennskap til livets syklus, fra fødsel til død, forteller styrer Live Brovold Sveum. (foto Tormod Smedstad)

Barna er ansvarlige for å fore og stelle dyra. (foto: Gry W. Johnsen)

barn. – Vi har også valgt ut noen bøker fra moderne barnelitteratur selv. Vi fokuserer på ei bok i en bestemt periode – med understøttende litteratur. Det finnes bok-kasser på alle avdelingene som passer til tema. Vi jobber i dybden og legger vekt på formidling og dramatisering. To pedledere har ansvaret for gjennomføring. De underviser de andre på personalmøter, sier styreren. Hun trer selv inn som veileder.

Brovold Sveum understreker at det er viktig å slippe fram og understøtte engasjementet og aktiviteten i personalet – og bygge på de styrkene den enkelte har. De har også ordnet seg slik at pedlederne har en kontordag som de kan bruke til samarbeid og planlegging.

Pedagogisk analyse

I forbindelse med Hedmarks utviklingsprosjekt Kultur for læring har alle barnehagene vært igjennom kartleggingsundersøkelser. 4 og 5-åringen og foreldre har fått mulighet til å gi uttrykk for hvordan de opplever barnehagehverdagen, og barnehagelærere har vurdert 4- og 5-åringene på blant annet sosiale, språklige og motoriske ferdigheter. Barna har svart digitalt med symboler som smilefjes osv.

– Vi har skåret oss selv noe høyere på relasjoner enn det barna har gjort. Dette har vært et godt utgangspunkt for oss for å gjennomføre en pedagogisk analyse. Hvordan jobber vi med relasjoner? Vi har sett på opprettholdende faktorer og gjennomført refleksjonsoppgaver – både på avdelingsnivå og i personalgruppa. Vi har gransket egen praksis gjennom å observere hverandre.

I dette arbeidet har vi brukt relasjonssirkelen som verktøy. Hvor nært er vi knyttet til hvert enkelt barn? Hvis noen har en bedre relasjon til et barn, kan vi spørre vedkommende: Hva gjør du får å få den gode relasjonen til Hans?

– Det er også viktig å samle inn data på hvordan de voksne forvalter sin pedagogiske rolle. Ut i fra bevisst bruk av erfaring og data, vil det være mulig å endre praksis, påpeker Brovold Sveum.

Blant spørsmålene de har stilt seg i denne barnehagen er: Hvordan skal vi skape engasjement i læringssituasjoner? Hvilke læringssituasjoner har vi i gjennom dagen? – Vi må ha fokus på det å lykkes. Ta en kollega i å gjøre noe bra! Barn trenger forskjellige ting. Vi har forskjellige styrker.

Brovold Sveum forteller at de også setter seg individuelle mål i personalgruppa. Hvilke handlinger må du gjøre for å nå målet?

Skolegruppa og duejakt

Barna som tilhører «skolegruppa» i barnehagen har flere egne aktiviteter. De skal være forberedt når de begynner på skolen.

– De skal en dag gjøre viktige valg basert på ting de lærte i barnehagen, og de skal ha med seg god kunnskap om egne verdier, sier Brovold Sveum.

Til det litt mer eksotiske hører det at denne gruppa får være med på duejakt. To av de voksne i barnehagen har jegerprøve. – Hvert år tar vi med skolegruppebarna på duejakt. Barna gleder seg i flere år til denne turen. De lager sine egne trebørser som de har med. Vi jobber i forkant med temaet slik at ungene vet hva dette går ut på, og de kan stille alle de spørsmålene de måtte ha. For oss er det viktig at de er trygge og vet hva det vil si å jakte. Ungene er med på å flå duene, vi ser på duenes anatomi og undrer oss sammen med barna. Vi tilbereder duene på bål, og de som ønsker får smake på helstekt duebryst med fløtesaus, broccoli og løk. (For de av leserne som ser for seg byduer og rynker på nesa, kan vi opplyse om at det er ringduer det jakes på.)

AVSLUTNINGSTUR FOR 10-KLASSER

OVER 30 AKTIVITETER Å VELGE MELLOM, F. EKS:

- Klatring inne/ute
- Kano/kajak
- Paintball
- Gjermeløype
- Bueskyting
- Aktivitetsløyper
- Kickboxing
- Brattcamp
- Fjellturer
- ATV
- Bowling
- Seiltur
- Surfcasting
- Selvforsvarskurs
- Fotoshoot

Vi tilbyr en sosial og trygg felles opplevelse i god folkehøgskolestil. Bo hos oss og velg blant mer enn 30 ulike aktiviteter og ekskursjoner i Trøndelag. Dere kommer med toget til Skogn stasjon, og etter det tar vi hånd om det aller meste som mat, aktiviteter, husrom og skyss. Ta kontakt for en uforpliktende prat. Tlf: 74085721 Epost: rektor@skognfhs.no

SkognFolkehøgskole

SKOBN FOLKEHØGSKOLE HAR FOKUS PÅ SAMHOLD - AKTIVITET - SPENNING I TRYGGE RAMMER

«BYGGELEDER» OG REKTOR

Det bygges mange flotte skoler rundt om i landet. Kongsvinger ungdomsskole er en av dem. Det er mange utfordringer ved å være skoleleder og «byggeleder»: gamle skoler skal avvikles, pedagogiske ideer skal ivaretas i nybygget, flytteprosess, nye satsingsområder og etablering og sammensveising av ny personalgruppe.

TEKST OG FOTO: TORMOD SMEDSTAD

Da vi besøkte Kongsvinger ungdomsskole var den tatt i bruk, men ennå ikke offisielt åpnet. Den ligger flott til ved Glomma – med store friarealer rundt. Det er en skole med omtrent 490 elever og 90 ansatte.

Kommunen overtok bygget tre dager før lærerne kom – og én uke før elevene skulle komme. Skolen bar preg av at det var mye som ikke var ferdig da vi var på besøk. Men skoleåret er i gang, og rektor Jørgen Bo Gundersen ser ikke ut til å la seg stresse av at det er litt kaos. Det tar tid å organisere alt som skal på plass!

Han har vært med på planlegging og byggemøter i to år. Han har vært direkte knyttet til prosjektledelsen siden oppstart. Nesten 50 brukermøter er gjennomført, og mange anbud med hensyn til inventar og utstyr er innhentet. – Det har vært nyttig med pedagogisk kompetanse i disse møtene.

Riktignok har Gundersen ved siden av vært rektor for to skoler (Holt og Tråstad) det første året ... Det andre året hadde han 50 % stilling som rektor ved en av skolene. Vi kan forestille oss at det har vært et stort arbeidspress – og at Gundersen har nedlagt utallige arbeidstimer. Det er vel dessuten vanskelig å avgrense en rektorstilling til 50 %.

– Ideelt sett skulle vi selvfølgelig hatt bedre tid til planlegging og flytteprosess,

sier Gundersen rolig. Nå ser han fram til at alt blir ferdig, og at skolen kan komme skikkelig i gang.

Tre skoler skal bli en

Ikke bare er skolen ny; den samler elever og lærere fra tre tidligere ungdomsskoler: Holt, Tråstad og Roverud – og noen elever fra Austmarka.

Det er mer enn det bygningsmessige en skal tenke på i slike prosesser, selvfølgelig. Å organisere flytting, med alt det innebærer, er én ting. Noe av det viktigste vil likevel være å etablere et samarbeidende personale så raskt som mulig – og å stake ut en pedagogisk kurs. Da må en begynne før en overtar den nye skolen.

Personalet, 80 lærere og 10 vernepleiere og assistenter, ble overført fra de tre nevnte skolene. – Vi organiserte det slik at vi hadde et treff med hele personalgruppa en gang i måneden gjennom hele fjoråret. Dette ble organisert innenfor ordinær arbeidstidsordning. Her ble det jobbet i blanda grupper, og de tre skolene, som skulle bli en, rullerte på å ha samlingene. Vi jobbet blant annet med temaer fra Hedmark-satsinga Kultur for læring. Vi bygde relasjoner gjennom å jobbe med skoleutvikling og reflektere sammen, forklarer Gundersen. Det ble dessuten etablert faggrupper som utarbeidet lokale læreplaner og forskjellige typer fagnettverk – eksempelvis en som arbeidet med koding.

Mangfold og fellesskap

Den første uka av det nye skoleåret arrangerte de en mangfold- og fellesskapsuke med fokus på å bli kjent. Det var forskjellige aktiviteter. I tillegg hadde de tidligere hatt workshops på trinnene med ideer og tekster til en åpningsforestilling. De som var med i forestillingen øvde den første skoleuka. Det ble utsolgt hus og 6 forestillinger på ei helg! De hadde fått midler fra den kulturelle skolesekken til dette arrangementet.

Ledelse

Gundersen ønsket en ledelsesstruktur med fire teamledere i tillegg til han selv. Disse stillingene ble utlyst internt. Tre av teamlederne har ansvaret for hvert sitt trinn – også personalansvar. Disse har

henholdsvis 40 og 20 % undervisning. Den fjerde har ansvaret for skoleutvikling og for de ansatte som ikke er knyttet til team. Sistnevnte er også rektors stedfortreder. Det er også ansatt en kontorleder, som har pedagogisk utdanning, i full stilling. – Dette er en svært god hjelp i det administrative arbeidet, sier Gundersen.

Rektor forteller også at han har ansatt tre sosiallærere – en på hvert trinn. De skal gi en bedre støtte til kontaktlærerne.

Ledergruppa har planer om å gjennomføre ledervandring – etter modell av Freedman. Hun har utarbeidet en rekke eksempler på spørsmål og tips til vandringer. Det kan gå på oppgavene elevene skal utføre, didaktiske strategier, hvordan klasserommet er tilrettelagt for læring og om elevenes engasjement i læringsprosessen. To av lederne går sammen inn i timene og observerer spesielle problemstillinger i korte økter. Det legges opp til flere besøk i en avtalt periode. Samtalene etterpå preges av åpenhet og deskriptiv feedback.

Gundersen vil legge vekt på å bli kjent med de lærerne han ikke kjenner fra før.

Dybdelæring og digital satsing

De bestemte seg tidlig for at det ikke skulle kjøpes lærebøker til den nye skolen. – Vi ønsker å ha fokus på tverrfaglige temaer – og se framover mot de nye fagplanene. Vi er medlem av Deep Learning Society og samarbeider med Learn Lab om dybdelæring. De tilbyr blant annet en nettside der det er ulike typer delingsmuligheter og programvare med sikte på elevaktivitet, forteller Gundersen.

– Vi har brukt tid sammen med vide-regående skole for å gjennomgå Overordnet del. Vi har startet tenkningen rundt dybdelæring og vil kurse personalet i dette.

Alle lærere og elever har hver sin i-pad, og de har fått kursing fra RIKT i 3 år på bruk av digitale hjelpemidler og etablering av et godt læringsmiljø på en digital plattform.

På de skolene Gundersen ledet tidligere har de hatt et opplegg med deling av gode digitale opplegg på team-møtene. En i personalet får de første ti minuttene til å legge fram sitt opplegg. Dette fortsetter på den nye skolen.

Rektor Jørgen Bo Gundersen utenfor nybygde Kongsvinger ungdomsskole.

Et flott, nytt skolebygg er tatt i bruk i Kongsvinger.

Skolebiblioteket vil også bli sentralt i satsinga. De har ansatt bibliotekar med god digital kompetanse. På biblioteket har det akkurat kommet på plass en 3-d-printer, og VR-briller er også tilgjengelig.

De jobber dessuten for en «mer-åpen» løsning der biblioteket er åpent for elevene om kvelden og i helger – der en kan komme inn med lånekort og kode. – Mange elever reiser et stykke til skolen. De skal kanskje være med på fritidsaktiviteter om kvelden i Kongsvinger. Da kan det være fint om biblioteket er tilgjengelig, mener Gundersen.

Innsatsteam for inkludering

Det har naturligvis vært kursing og fokus på utfordringer knytta til paragraf 9A. – Vi har lagt vekt på en grundig gjennomgang ved skolestart. Alle kjenner til handlingsplanen. Vi har også et eget varslingskjema lett tilgjengelig, sier Gundersen.

Kommunen har en egen satsing på inkluderende barnehage- og skolemiljø, og det har vært kursing ved Erling Roland. Kongsvinger ungdomsskole har etablert et eget innsatsteam bestående av de tre sosiallærerne, de fire teamlederne og rektor. Disse skal ha ytterligere kursing med Erling Roland.

Profesjonell kantine

– Vi har ansatt kokk med solid erfaring i skolekantina. Han har også PPU, og skal undervise 50 % i arbeidslivsfag og valgfag. Hver morgen vil vi servere gratis havregrøt. Varmretten til lunsj vil koste 30 kroner. Vi skal ikke tjene på kantinedriften, understreker Gundersen. Han vil selv gjerne være synlig i elevmiljøet – og kommer også til å benytte anledningen til å spise sammen med elevene.

Nå gjenstår det altså å lande alt det praktiske og sette i gang med alle rutiner som må på plass. Ordensregler, instruksjoner og planer ... Det er nok å ta fatt i, men rektor Gundersen er ved godt mot.

UiO : Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

MASTER I UTDANNINGSLEDELSE

Har du høye ambisjoner på vegne av kollegaene og elevene dine?

Hvorfor bli student hos oss:

- Du utvikler kompetanse til å forstå, analysere, utvikle og lede utdanningsvirksomheter
- Studiet gir deg godt grunnlag for egenutvikling og kvalifiserer for videre doktorgradsstudier
- Masterprogrammet er erfarings- og forskningsbasert
- Vårt mål er å styrke din lederkompetanse og gjøre deg tryggere i jobben som leder
- Du vil møte flere anerkjente forskere innenfor utdanningsledelse som dine forelesere

Programmet skårer høyt på studiebarometeret, særlig på grunn av tett oppfølging med veiledning. Som student vil du bli involvert i et fagmiljø med noen av de fremste forskerne på feltet.

Du kan søke om innpass for rektorutdanningen og veilederutdanning i masterstudiet.

<http://tinyurl.com/utdanningsledelse-master>

Søknadsfrist: 15. oktober

– Å lære elevene riktig nettbbruk, dvs. nettvett, er en av skolens viktigste og mest prioriterte oppgaver, mener tidligere rektor Leif G. Wikene.

FRA MOBILFORBUD TIL DIGITAL DANNEELSE

Med jevne mellomrom brygger det opp til debatt mellom elever, lærere, rektorer og politikere om elevenes bruk av mobiltelefoner i skoletiden. Stadig flere iverksetter et totalforbud eller en sterk begrensning i tilgjengeligheten av disse – gjerne ved at de oppbevares i tøyposer eller låses inn i et såkalt mobilhotell store deler av skoledagen.

AV: LEIF G. WIKENE, REKTOR EMERITUS

Dette skjer til tross for at det 1.9.2017 ble fattet en klar felles nasjonal politisk beslutning om dette temaet i den nye overordnede delen av læreplanverket, der de verdier og prinsipper som skal gjelde for grunnopplæringen er knesatt. Der understrekes blant annet at: «Ulike kommunikasjonsformer og bruk av teknologi både beriker og utfordrer det sosiale miljøet. Elevene må lære seg å opptre ansvarlig i alle sammenhenger i og utenfor skolen.»

I tillegg er digitale ferdigheter en av de fem grunnleggende ferdighetene hvor det står at: «Disse ferdighetene er del av den faglige kompetansen og nødvendige redskaper for læring og faglig forståelse. De er også viktige for utviklingen av elevenes identitet og sosiale relasjoner, og for å kunne delta i utdanning, arbeid og samfunnsliv.»

Dette betyr at å lære elevene riktig nettbbruk, dvs. nettvett, er en av skolens viktigste og mest prioriterte oppgaver. Å parkere den mest utbredte digitale nettressursen i en hylle på gangen, blir dermed å miste en nødvendig, læreplanfestet og

sosial læringssituasjon som kanskje er den viktigste delen av den digitale dannelsen. Målet er at nettvettet skal bli indre-styrt ved at den enkelte elev lærer å følge fellesskapets avtalte normer og utvikler tilhørende sosiale kompetanser som respekt, ansvarlighet og troverdighet. Å låse elevenes mobiltelefoner inn i et «hotell» ved skoledagens begynnelse, betyr at man faktisk også gjør det samme med den overordnede delen av læreplanverket. Skolen er en av våre siste felles arenaer og har i så måte en uvurderlig viktig oppgave i den forestående digitale utviklingen.

Det er ingen tvil om at den teknologiske utviklingen i skolen kan oppleves som et dilemma og setter pedagogikk og didaktikk under kraftig press og kan gi store utfordringer. Skolen har imidlertid en tendens til å overvurdere de problemene teknologien skaper på kort sikt, samtidig som man undervurderer dens betydning på lengre sikt. Kunnskap og kompetanse produseres i dag på helt nye måter gjennom virtuelle verdener, sosiale medier, dataspill / simuleringsspill, mv. Dette

(illustrasjonsfoto shutterstock)

utfordrer synet på hva skolen skal være, hvordan læring skjer, arbeidsformer, ressursbruk og hvilken rolle læreren og eleven skal ha i læringsarbeidet. Man bagatelliserer betydningen av mobiltelefonen som en digital læringsressurs og beskriver heller de håpløse arbeidsforholdene tilstedeværelsen av denne kan føre til. Ikke sjelden hører man uttalelser som f.eks. at elevene er på Facebook og sender meldinger til hverandre i stedet for å følge undervisningen.

Ingen kan være uenige i at mobilbruken av og til kan ta overhånd – ikke bare blant ungdommer, men dette gjelder faktisk også foreldregenerasjonen – ikke minst på sin arbeidsplass, eks. under møter, kurs o.l. Men hvorfor må skolen alltid velge den primitive disiplinære og den kollektive forbuds- og sanksjonslinjen? Hva om man heller aktivt utfordrer og utvikler den enkelte elevs sosiale ansvarlighet og selvregulering. Dette handler ikke om ekstra, unødvendige, irrelevante og bagatellmessige oppgaver og sløsing med tid. Dette handler om at elevene skal dybdelære at mobiltelefonen til bestemte tider kan være en nyttig og kjærkommen ressurs i læringsarbeidet, men også at den til andre tider lett kan bli et forstyrrende element som den enkelte elev selv må deaktivere / skjerme fra læringsfellesskapet.

Bruk av digitale læringsressurser krever at elevene i sterkere grad blir aktører i læringsarbeidet – ikke brikker og at de skaper fremfor å reproducere.

Elevene må dermed i sterkere grad samarbeide, utforske og ikke minst finne relevante læringsressurser, dvs. lære å lære. Lærerne må bevege seg i retning av å lede, veilede og inspirere. Forskning viser at bruk av digitale verktøy i læringsarbeidet kan gi økt kvalitet i arbeidene, samtidig som elever med spesifikke fagvansker får en ekstra arena å posisjonere seg på i forhold til de tradisjonelle arenaene skolen i dag tilbyr. Ved ikke å betrakte mobiltelefonen som en viktig digital ressurs (kommunikasjon, tekst, lyd og bilde) i denne sammenheng, står man i fare for at skolen fortsetter sin opplæring med en overvekt av tradisjonell gjennomgang- og formidlingsdidaktikk – noe som i dag i stadig mindre grad skjer ellers i samfunnet.

Elevene må møtes med et menneskesyn og en tilhørende læringsledelse basert på likeverdighet og respekt. Evt. konfliktsituasjoner må møtes som lærings-situasjoner og gjennom en likeverdig samtale etter spørre den aktuelle elevens situasjonsforståelse, begrunnelse, meninger og synspunkter og la han/hun få komme med egne forslag til løsninger som imøtekommer fellesskapets på forhånd avtalte og aksepterte atferdsnormer og forventninger. Erfaringer viser at en slik tilnærming bygger gode relasjoner og at det i tillegg virker som et lokomotiv på den faglige læringen.

KOR ARTi'

PÅ RØROS

20. - 21. NOVEMBER 2018

- **Kor Arti' med alle for alle**
- **Kreative verksteder**
 - Lage show - Marthe Werring Holmern
 - BABA! Inkludering gjennom sang - Majken Wærdahl
- **Suksesshistorier**
 - Elden, Norges største ungdomsteater - Jo Ryen
 - Musikkvitamin - Inderøy kulturskole
- **Digital læring - KAD**
- **Forestilling: Meningen med sangen** - Marthe W. Holmern
- **Konsert: Min dans med strenger** - Frode Alnæs

Målgruppe: Ansatte i grunnskole, kulturskole, barnehage, videregående skole og høyere utdanning.

Med Ragnhild Skille, Bård Hestnes, Marianne Tovsrud Knutsen, Morten Huuse, Tor Egil Skaar, Ingrid Almås. Detaljert program og link til påmelding: www.kulturskoleradet.no

Alle de 350 sangene fra Kor Arti'-serien, Vol. 1- 20 er nå å finne på nettressursen www.korarti.no

Deltakerpris kr 2490,- inkluderer:

- To dagers konferanse, konsert og forestilling
- 4 valgfrie materiellpakker Kor Arti' eller Ut På Golvet
- Overnatting i enkeltrom og helpensjon, Røros Hotell
- Gratis abonnement KAD ut kalenderåret

Påmeldingsfrist 1. november.

NORSK KULTURSKOLERÅD

Ellen Elisabeth Tveiten-Grotbæk er seniorrådgiver i avdeling for forskning, innovasjon og kvalitetsutvikling i KS.

Lars Runar Zahl-Jensen er seniorrådgiver i avdeling for utdanning i KS

MELLOM TO STOLER: ELEVENE VIL TJENE PÅ BEDRE MELLOMLEDERE

Hvordan får vi de beste mellomlederne i skolen? Kanskje kan noe av svaret være KS' nyutviklede **Led Skole** – et verktøy for å utvikle og beholde gode ledere i skolen. **Led Skole** tilbyr kommunene og fylkeskommunene konkrete verktøy, kunnskapsbaserte anbefalinger og økonomisk støtte.

AV: LARS RUNAR ZAHL-JENSEN OG ELLEN ELISABETH TVEITEN-GROTBÆK

Vi ønsker alle det beste for barna våre. Det gjelder også i klasserommet. En god skole krever motiverte og kompetente lærere, og et godt læringsmiljø. Skoleledere spiller en avgjørende rolle for å oppnå dette. Men hva når mellomlederne opplever en uklar arbeidshverdag, motstridende målsetninger og ad hoc-oppgaver som gjør det vanskelig å jobbe langsiktig?

Ingen tjener på uklare roller

Ofte havner mellomlederne mellom to stoler. De skal både avlaste rektor, som er skolens øverste leder, samtidig som de skal støtte lærerne og bidra til høyest mulig kvalitet på undervisningen i klasserommet. Det resulterer gjerne i en tåkelagt jobbeskrivelse som først og fremst bestemmes av rektors behov for avlastning og lærernes behov for praktisk hjelp og støtte. Det tjener ingen på, aller minst elevene.

Skoleledere har en av samfunnets viktigste jobber. Viktige jobber er ofte også krevende. Vi forventer mye av våre ledere. De skal være nytenkende, støttende og målrettet i sitt arbeid for sta-

dig å heve kvaliteten på undervisningen i klasserommene. Vi vil ha flere elever gjennom opplæringsløpet, vi vil ha motiverte lærere som både bruker og utvikler sin kompetanse i klasserommet, og som bidrar inn i et kollegialt felleskap. Hvordan får vi til det?

Gode ledere oppnår resultater sammen med selvstendige, aktive og kompetente medarbeidere. Det får de best til med et godt arbeidsmiljø og et utviklende profesjonsfelleskap. Dette bidrar også til at kommunesektoren får et godt omdømme som arbeidsgiver og kan tiltrekke seg høyt kvalifiserte arbeidstakere. Men ingenting av dette skjer av seg selv.

En uutnyttet ressurs

På oppdrag fra KS har Kunnskapssenter for Utdanning laget en kunnskapsoppsumming av forskningen på mellomledere i skolen. Den viser at det er bred enighet om at mellomledere er en uutnyttet ressurs i skolen. Forskerne finner at mellomledere ofte har uklar jobbeskrivelse og at arbeidsoppgavene gjerne blir delegert ad hoc. Det er van-

skelig å arbeide målrettet og planlegge når du ikke vet hva jobben innebærer de neste månedene.

Kunnskapsoversikten konkluderer med at lederutvikling for mellomledere må ta hensyn til om de fortsatt skal ha ganske trivielle arbeidsoppgaver eller om de skal være pådrivere i skolens pedagogiske utviklingsarbeid.

I front på utviklingsarbeid

KS ønsker at alle skoleledere skal gå foran i utviklingsarbeidet. Da må rammene for dette være til stede. Vi tror og håper at **Led Skole** kan bidra til å nå målet. **Led Skole** er utviklet i tett samarbeid med Skolelederforbundet og Utdanningsforbundet, og det er koordinert med rammene for rektorutdanningen i samarbeid med Utdanningsdirektoratet

Vi i KS tror på god ledelse og vi tror at skoleledere i samarbeid med sine lærere kan løfte kvaliteten i hvert eneste klasserom.

Les mer om **Led Skole**: <https://ksled.no/>

NORSK

LEK & PARK

Vi tar leken på alvor!

Leken er noe av det viktigste for barns utvikling...og det tar vi på alvor.

Vi i Norsk Lek og Park AS legger all vår kunnskap i å produsere og levere lekeapparater som er tilpasset barn og unges lek. Våre apparater skal utfordre og stimulere både fantasien og fysikken til de som bruker dem. Derfor har vi alltid fokus på å levere nye og spennende apparater som aktiviserer og motiverer barna til å ha lyst til å leke ute, sammen med andre!

Lek

Læring

Aktivitet

Gå inn på våre nettsider for å se hele vårt store utvalg. Der kan du laste ned, bla i eller be om å få tilsendt våre kataloger. Du kan også enkelt bestille varer fra vår nettbutikk.

www.lekogpark.no

Erfaringer med nytt regelverk mot mobbing

I 4 av 5 mobbesaker er det slik at skole og skoleeier ikke har gjort tilstrekkelig.

TEKST OG FOTO: TORMOD SMEDSTAD

Høsten 2017 innførte som kjent regjeringa et nytt og strengere regelverk mot mobbing og ei ny klageordning til fylkesmennene. De største endringene var lovfesting av nulltoleranse mot mobbing, ei tydelig aktivitetsplikt for skolene og ei ny håndhevingsordning. Etter at loven har virket i ett år gjør fremdeles fire av fem skoler ikke nok for å ta tak i mobbinga.

Kunnskaps- og integreringsministeren hadde i september møte med fylkesmenn, Barneombudet, KS, mobbeombudet, lærere og skoleledere for å høre om erfaringer fra arbeidet med håndhevingsordninga.

Raskere, tryggere og enklere

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner minnet forsamlingen om alvor et vi står overfor når det gjelder mobbing. Han hadde nylig møtt foreldrene til ei jente som hadde tatt sitt eget liv – som kjente avmakt overfor sine opplevelser på skolen. – Det er flere foreldre som opplever å se at barna blir skygget av seg selv, sa han.

– Kampen for trygge skolemiljøer må stå øverst på dagsorden. Det skal nytte å si ifra. Et trygget skolemiljø er et lederansvar: for meg som statsråd, for rektor, for rådmann og ordfører. Jeg forventer at fylkesmennene tar sitt ansvar. Skolemiljø og mobbing må løftes fram i flere sammenhenger. Det er fylkesmennene som skal stå for sikkerhetsnettet.

Sanner viste også til gode, lokale løsninger – alt trenger ikke komme fra sentralt hold. Da får man også eierskap til tiltakene.

Noen erfaringer fra tre fylkesmenn

Det er meldt inn 1402 mobbesaker til fylkesmennene. I 4 av 5 saker er det altså slik at skole og skoleeier ikke har gjort tilstrekkelig.

På møtet fortalte fylkesmennene i Troms, Rogaland og Østfold om sine erfaringer. De fortalte blant annet om et utstrakt informasjonsarbeid rettet mot skoleeiere. Troms hadde fått inn elevstemmen i arbeidet ved å samarbeide med Forandningsfabrikken. De hadde lagt ut informasjonsfilmer til befolkningen på sosiale medier. Et godt utbygd saksbehandlingsteam er en nødvendighet, og det var tilfredshet over at det kommer ytterligere midler til å styrke dette.

Fylkesmennene understreket nødvendigheten av rask saksbehandling. Flere setter sammen en pedagog og en jurist i hver enkelt sak. Det må være en pedagog med god relasjonell kompetanse som kan føre en samtale med barnet i trygge rammer. Teamene hos disse fylkesmennene «rykker ut» og snakker med barna det gjelder så raskt som mulig. De varsler rektor ved angjeldende skole umiddelbart.

Tiltakene kan ofte være krevende, og det er nødvendig å jobbe kunnskapsbasert. Det er viktig at skolene har beredskap i forhold til tiltak – og at det beskrives tiltak som skolen evner å følge opp. Fylkesmennene stiller opp med foredragsholdere for å øke kunnskapen.

Hvis det er få aktivitetsplaner og mye mobbing ved en skole, er det høy risiko. Da er det nødvendig med tilsyn, ble det sagt.

Flere var inne på å øke oppmerksomheten rundt «barns-beste-vurderinger», jfr FNs Barnekonvensjon, og at barn må bli hørt.

En fylkesmann pekte på at noen saker er enklere å løse. Den klassiske, fysiske mobbingen, kan man sette i verk konkrete tiltak mot. Det kan være verre når det dreier seg om diagnoser – makt, hierarki, psykologi. Så må en

huske på at de som mobber og krenker også har utfordringer. Det er mange komplekse og sammensatte saker.

Skoleeier: ikke positive erfaringer

En representant fra skoleeier, Jannicke Akse Trondheim kommune, var den som klarest pekte på at de ikke hadde positive erfaringer med lovendringa. Hun pekte på økt byråkrati og at alt for mye tid gikk med til dokumentasjon. Sakene bør løses på et lavere nivå. Det var riktignok positivt med aktivitetsplikt, men det var altfor lang saksbehandlingstid hos Fylkesmannen.

Hun mente også det ble for stort fokus på årsak, mindre fokus på løsning. Det kunne lett ende opp i «quick fix» og svart-hvitt-tenkning. – Det blir mindre tid til å jobbe med den farlige mobbinga, og mange av sakene skaper tapere. Lærerne kan bli defensive og utrygge og fratatt sitt handlingsrom. Akse pekte også på at en måtte sette fokus på sosialt samspill – ikke bare ha individ-fokus.

Stor variasjon

Barneombudet pekte på at det er for stor variasjon mellom fylkesmannsembetene. – De må bli flinkere til å lære av hverandre og spre beste praksis. Det kan ikke være slik at hvor man bor avgjør hvor god hjelp du får hvis du mobbes, sa Inga Bejer Engh i sitt innlegg.

Barneombudet ba tidligere om innsyn i sakene hos alle fylkesmenn. Det var i alt 462 saker – med 222 vedtak. Elevene fikk medhold i 171 saker. 43 saker ble avvist. Hovedinntrykket var at saksbehandlingen hadde blitt enklere, raskere og tryggere – for noen elever.

– Det er for store forskjeller i lovforståelse og saksbehandling. Det bør komme bedre sentrale føringer, sa barneombudet. Lag en eksempelsamling!

Et tryggere skolemiljø er et lederansvar, sa kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner.

Skolelederforbundet var representert i statsrådens møte. Her framfører politisk rådgiver Trygve Beyer-Olsen Skolelederforbundets syn i gruppediskusjonen.

Bejer Engh savnet bedre begrunnelser og reelle drøftinger av «barnets beste.» Hvordan har skolen hørt barnet? Det er i strid med både barnekonvensjonen og opplæringsloven når eleven ikke får reell mulighet til å bli hørt i sin egen sak.

Saksbehandlingstiden er også et problem; den varierer fra to til fire måneder. – Lang saksbehandlingstid kan være skadelig for eleven, sa Bejer Engh.

Ikke bare et problem på individnivå!

Vi har bedt om en kort kommentar fra forbundsleder Stig Johannessen i Skolelederforbundet når det gjelder erfaringer med det nye regelverket. Han framhever at mobbing ikke bare er et problem på individ-nivå.

– Vi mener at det ikke kan være opp til hvert enkelt departement, direktorat eller organisasjon å definere hva mobbing og krenkelser er. Arbeidet mot mobbing må innrettes annerledes. Johannessen viser til Helle Rabøl Hansens definisjon som snakker om et «utstøtelses-vi» og et uformelt fellesskap i en formell sosial sammenheng. Mobbing er en sosial dynamikk og ikke et spørsmål om sammenstøt mellom personlige egenskaper.

– Vi må i fellesskap sette søkelyset på den sosiale dynamikken i barne- og ungdomsgruppene, der utstøtelse av fellesskapet er det man skal se etter i arbeidet mot mobbing og krenkelser, sier Johannessen.

UngeAbel 2018-2019

Matematikkonkurranse for 9. trinn

DATOER:

Runde 1: 7 - 30 november

Runde 2: 2 - 25 januar

Finale: 9 - 11 april

PREMIER:

• Rundevinnere ved trekning kr 2.000

• Finalevinnere kr 8.000/5.000/3.000

• Beste fordypningsoppgave kr 3.000

PÅMELDING:

www.ungeabel.lamis.no

post@lamis.no

Norske vinnere går videre til nordisk finale.

► Ledelse er viktig, og lederne må ivaretas, sier Bjørn Furulund.

Hvorfor er du lønnsforhandler i Skolelederforbundet?

- Ledelse er viktig, og lederne må ivaretas. For å stå i en slik jobb er man avhengig av gode arbeidsvilkår.
- Jeg opplever at Skolelederforbundet har en god anseelse når vi forhandler lønn rundt om i kommunene. Det er en utbredt forståelse der ute for at våre medlemmer er viktige yrkesutøvere, som også fortjener anerkjennelse i form av god lønn.

Bjørn Furulund, undervisningsinspektør ved Marker skole i Marker kommune

Krav til samtykke for behandling av personopplysninger

All behandling av personopplysninger skal bygge på et lovlig behandlingsgrunnlag.

Personopplysningsloven og GDPR har flere alternativer for hva som kan være et lovlig grunnlag, men for skolen vil det i all hovedsak være krav om at behandlingen enten må bygge på lovhjemmel eller samtykke.

Opplæringsloven pålegger skolen en rekke plikter. Skolen skal blant annet gi elevene den opplæring de har krav på, vurdering, dokumentasjon for fullført opplæring, et trygt og godt skolemiljø og samarbeide med hjemmet. Samtidig som loven pålegger skolen disse pliktene gir den skolen hjemmel for å samle inn og behandle de opplysninger som er nødvendige for at oppgavene kan løses på en forsvarlig måte.

Opplæringsloven er på denne måten det viktigste hjemmelsgrunnlaget for skolens behandling av personopplysninger. Det betyr at samtykke ikke er nødvendig i de tilfelle personopplysningene er nødvendige for å oppfylle skolens forpliktelser etter opplæringsloven.

Samtykke må imidlertid som hovedregel foreligge før skolen kan

- Videreformidle taushetsbelagt informasjon til andre
- Innhente taushetsbelagt informasjon fra andre

- Behandle opplysningene for andre formål enn det som følger av opplæringsloven
- Offentliggjøre elevarbeider
- Offentliggjøre bilder og film av eleven
- Oversende saker til sakkyndig vurdering

Lista er ikke uttømmende.

Krav til samtykket

Et samtykke kan gis både skriftlig, muntlig og digitalt. Er det gitt et muntlig samtykke, bør man så raskt som mulig ta et notat fra samtalen.

For at samtykket skal være gyldig behandlingsgrunnlag, må det

- Være gitt ved en aktiv handling
- Være gitt frivillig
- Være klart og tydelig, slik at det er klart hva den registrerte har samtykket til
- Være informert. Den som samtykker skal ha informasjon om hvordan opplysningene skal behandles.

- Være enkelt å tilbakekalle. Det skal være like enkelt å tilbakekalle et samtykke som det var å gi det

Hovedregelen er at foreldre samtykker på vegne av barn under 18 år. Aldersgrensen for å samtykke til behandling av personopplysninger til informasjonssamfunnstjenester (facebook, snap ol) er satt til 13 år. Ellers er hovedregelen at barn i aldersgruppen 15-18 år selv kan samtykke til behandling av ikke sensitive opplysninger.

For Skolelederen

Ingunn Wiig
Seniorrådgiver/jurist
Visma SmartSkill

SETT

28.-29. november 2018
Norges Varemesse Lillestrøm

Møteplassen for moderne og innovativ læring

Meld deg
på nå!

Katrine Sølvberg

Elisabeth Rudi Lund

Elisabeth Palmgren

Anna Rosling Rönnlund
Factfulness

Samarbeidspartnere

Kompetansepertnere

Arrangører

Returadresse
Skolelederforbundet
Postboks 431 Sentrum
0103 Oslo

Tavle | Notebookavspiller | Nettleser | Speiling - alt i skjermen!

Google-skole?

Trådløs speiling av Chromebooks til skjermen. Chrome nettleser i skjermen - Logg på G-Suite, tilgang til alt av digitale online verktøy!

Microsoft-skole?

Koble til pc/surface med kabel, eller trådløs speiling. Nettleser i skjermen - logg på Office 365

iPad-skole?

Trådløs speiling av iPad/iPhone til skjermen. Nettleser i skjermen - logg på Showbie

SMART Board med iQ - Enkel undervisning på digital plattform

SMART Board med iQ er en interaktiv 4K-skjerm med krystallklart bilde og en levetid på 50.000 timer/8 år. Men det viktigste med iQ-teknologien er at den senker brukerterskelen betraktelig og vil gi alle en mulighet til å undervise digitalt, på sitt nivå. Løsningen kan benyttes uten kabler eller tilkoblet pc. Skjermen skruer seg på når du kommer inn i klasserommet og undervisningen kan begynne. Løft opp en penn og skriv på en enkel tavle som kan deles til elevenes enheter i sanntid. Innebygget nettleser gir tilgang til en verden av digitale verktøy, og ønsker du å speile din pc, iPad eller Chromebook trådløst opp på skjermen gjøres det enkelt med et klikk.

Du kan fortsatt koble til en datamaskin og bruke Notebook som før, men visste du at Notebook nå er tilgjengelig i SMART Learning Suite Online? En nettbasert versjon - lag Notebook undervisningsopplegg i nettleseren og send direkte til skjermen!

SMART Board med iQ sammen iPad til alle elevene i Nordeuropas mest avanserte undervisningsbygg!

Nyåpnede Gystadmarka Ungdomsskole regnes som nordeuropas mest moderne undervisningsbygg, og i sentrum for hele 49 klasse- og spesialrom er SMART Board med iQ skjermer en sentral del av infrastrukturen. Rektor Karen Marie Løberg forteller om en fremoverlent skolekommune!

Les hele saken og se video på www.interactive.no

SMART®

Interactive Norway

Distributør av SMART Board i Norge med 13 års erfaring som Norges ledende kompetansesenter for interaktivitet i skolen.
Les mer på www.interactive.no